

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«Екологічна свідомість та
відповідальність бізнесу»**

з підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	24 Сфера обслуговування <i>(код і назва)</i>
Спеціальність	242 Туризм <i>(код і назва)</i>
Спеціалізація (за наявності)	- <i>(код і назва)</i>
Освітня програма	Туризм <i>(назва)</i>

Полтава 2020 рік

Укладач програми:

Карпенко Н. М, доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти програми:

Пасека С. Р., д. е. н., професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Роскладка Н. О., д. е. н., професор, професор кафедри туризму та рекреації Київського торговельно-економічного університету.

Програму навчальної дисципліни
схвалено і обговорено на засіданні
кафедри туристичного та готельного
бізнесу

Протокол засідання кафедри
від 19 лютого 2020 р., № 8

Завідувач кафедри
туристичного та готельного бізнесу
д.е.н., професор _____ Г. П. Скляр
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Туризм»,
к.е.н. _____ Ю. В. Карпенко
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради,
д.е.н., професор
_____ Н. С. Педченко
(підпис)

КОРОТКА АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Екологічна свідомість та відповідальність бізнесу» розглядає теоретичні та практичні питання взаємодії суспільства з навколишнім середовищем, з метою формування у студентів цілісного уявлення про біосферу Землі, надання їм комплексу еколого-економічних знань, необхідних для забезпечення відповідального природокористування на засадах сталого суспільного розвитку.

Основна увага при вивченні дисципліни приділяється: ознайомленню з основними принципами раціонального природокористування, зокрема рекреаційного, адміністративно-правовими, економічними та техніко-технологічними методами управління природокористуванням; формуванню навичок оцінювання екологічної ситуації території, практичного застосування екологічно безпечних технологій в обслуговуванні туристів.

Учебная дисциплина «Экологическое сознание и ответственность бизнеса» рассматривает теоретические и практические вопросы взаимодействия общества с окружающей средой, с целью формирования у студентов целостного представления о биосфере Земли, предоставления им комплекса эколого-экономических знаний, необходимых для обеспечения ответственного природопользования на принципах устойчивого общественного развития.

Основное внимание при изучении дисциплины уделяется: ознакомлению с основными принципами рационального природопользования, в частности рекреационного, административно-правовыми, экономическими и технико-технологическими методами управления природопользованием; формированию навыков оценки экологической ситуации территории, практического применения экологически безопасных технологий в обслуживании туристов.

The course "Ecological Consciousness and Business Responsibility" examines the theoretical and practical issues of interaction of society with the environment, with the aim of forming students a holistic view of the Earth's biosphere, providing them with a set of ecological and economic knowledge necessary to ensure responsible environmental use of society.

The main focus in the study of the discipline is: acquaintance with the basic principles of rational environmental management, in particular

recreational, administrative, economic, technical and technological methods of environmental management; developing skills in assessing the ecological situation of the territory, the practical application of environmentally friendly technologies in the service of tourists.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Екологічна свідомість та відповідальність бізнесу» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» освітня програма Туризм, затвердженої наказом по університету від 22 березня 2019 р., № 60.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності взаємодії елементів природних екологічних систем та соціоекосистем від глобального до локального рівнів, виробничі відносини між людьми в процесі використання природних ресурсів.

Метою дисципліни є формування у студентів цілісного уявлення про біосферу Землі; розуміння закономірностей взаємодії суспільства з навколишнім середовищем для забезпечення конструктивного природокористування; надання комплексу еколого-економічних знань; формування умінь і навичок щодо відповідального природокористування та ефективного впровадження природоохоронних заходів.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (K01); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (K02); здатність діяти соціально відповідально та свідомо (K03); здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу (K04); прагнення до збереження навколишнього середовища (K05);

спеціальні, фахові, предметні: знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності (K15); розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного (K20);

здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах (К23); здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства (К29).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук (ПР02);

організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості/норм безпеки (ПР09);

розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна) (ПР10);

діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості (ПР16);

приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності (ПР21).

Навчальна дисципліна є обов'язковою.

Форма підсумкового контролю знань – екзамен.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Теоретичні засади формування екологічної свідомості та відповідальності

Тема 1. Предмет, мета та завдання дисципліни

Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни. Сутність основних понять: екологічна свідомість, екологічні знання, екологічні цінності, екологічна культура, екологічна відповідальність.

Функції екологічної свідомості. Екологічний оптимізм та екологічний песимізм. Типи екологічної свідомості: антропоцентрична та екоцентрична. Фактори формування екологічної свідомості та відповідальності.

Основні моделі еколого-економічного розвитку суспільства. Сутність концепції сталого розвитку. Екологічна свідомість та відповідальність бізнесу як чинник сталого розвитку.

Тема 2. Екологічні знання – основа формування екологічної свідомості та відповідальності

Екологія як наукова база формування екологічної свідомості. Основні етапи становлення екологічної науки. Основні методи екологічних досліджень.

Екологічні фактори та їх вплив на життєдіяльність людини. Екологічна толерантність. Екологічна валентність. Екологічна рівновага. Екологічна ніша.

Екологічні системи та соціоекосистеми. Структура екологічної системи. Продуктивність та потік енергії в екосистемах. Ланцюги живлення. Трофічна піраміда. Біосфера як глобальна екологічна система. Кругообіг речовин та трансформація енергії в біосфері. Ноосфера як нова стадія еволюції біосфери.

Основні екологічні закони та правила.

Тема 3. Розвиток продуктивних сил та антропогенний вплив на навколишнє середовище

Еволюція взаємовідносин людини та природного середовища. Етапи розвитку глобальної соціоекосистеми.

Науково-технічний прогрес: генератор та каталізатор екологічних проблем. Техногенне навантаження. Забруднення навколишнього середовища: джерела, види, масштаби, наслідки. Вплив

забруднюючих речовин на здоров'я людини.

Екологодеструктивний вплив виробничої та невиробничої сфери: галузеві аспекти. Екологічні наслідки рекреаційної діяльності. Вплив на навколишнє середовище об'єктів сфери гостинності.

Тема 4. Екологічна криза як глобальна проблема людства

Еволюційні стани екологічної системи. Наукове розуміння кризового стану екологічної системи. Зміст та причини виникнення екологічної проблеми. Сучасні прояви екологічної кризи. Поняття екологічної катастрофи. Види екологічних катастроф.

Екологічна ситуація: види, методи оцінювання. Регіональні особливості екологічної ситуації в Україні та її вплив на розвиток туризму. Вплив екологічних факторів на туристичну привабливість території.

Тема 5. Екологічна безпека

Сутність та види екологічної безпеки. Суб'єкти та об'єкти екологічної безпеки. Зовнішні та внутрішні загрози екологічній безпеці. Екологічна безпека харчових продуктів та продовольчої сировини. Рівень здоров'я людей як критерій екологічної безпеки в країні. Державна політика у сфері екологічної безпеки. Поняття екологічного ризику. Екологічна корпоративна відповідальність. Збалансоване природокористування як основний превентивний засіб підвищення екологічної безпеки. Роль туризму у підвищенні рівня екологічної безпеки в регіоні, країні.

Модуль 2. Організаційно-правові та економічні важелі забезпечення відповідального природокористування

Тема 6. Адміністративно-правовий механізм регулювання природокористування

Сутність, етапи та види природокористування. Раціональне та нераціональне природокористування. Принципи та завдання раціонального природокористування.

Система екологічного управління. Екологічне законодавство та правове регулювання природокористування й охорони навколишнього середовища. Відповідальність за порушення екологічних вимог.

Екологічний моніторинг та система екологічної інформації. Кадастри природних ресурсів.

Екологічне ліцензування. Екологічна стандартизація. Екологічне нормування. Гранично допустимі концентрації. Гранично допустимі викиди та скиди. Гранично допустимі рівні впливу.

Екологічна експертиза: сутність, види, суб'єкти та об'єкти. Екологічний аудит. Екологічна паспортизація підприємств.

Тема 7. Економічний механізм забезпечення раціонального природокористування та природоохоронної діяльності

Економічні методи регулювання природокористування. Система методів економічного примусу та економічного заохочення. Економічна оцінка природних ресурсів.

Екологічні платежі. Сутність екологічного оподаткування. Екологічні податки та їх види. Податкові пільги щодо природоохоронної діяльності. Екологічні субсидії, гранти, матеріальні заохочення. Еколого-економічні збитки: види, методи оцінювання. Екологічне страхування.

Тема 8. Ефективність природоохоронних заходів

Еколого-економічні проблеми господарського використання окремих видів природних ресурсів. Природоохоронні заходи: сутність, види, функції, завдання. Екологічний, соціальний та економічний аспекти ефективності природоохоронної діяльності. Розрахунок чистого економічного ефекту від запровадження природоохоронного заходу. Економічна та соціальна ефективність безвідходних і маловідходних та енергозберігаючих технологій.

Тема 9. Екологізація підприємництва

Екологічний менеджмент в управлінні підприємством. Екологічний маркетинг. Екологічний ринок. Екологічна сертифікація. Поняття «екологічно чиста продукція»: сутність, критерії. Екологічне маркування.

Екологізація туризму: сутність, передумови, основні напрями. Дотримання екологічних нормативів в організації та здійсненні туристичної діяльності. Зонування природо-заповідних територій як об'єктів рекреаційної діяльності. Екологічна паспортизація територій та об'єктів туристичної діяльності. Особливості екологізації окремих

видів туризму.

Механізм екологізації діяльності закладів розміщення туристів та підприємств ресторанного господарства.

Тема 10. Міжнародна екологічна діяльність та співробітництво

Міжнародна екологічна діяльність: сутність, принципи, види. Основні форми та інституції здійснення міжнародного екологічного співробітництва. Діяльність міжнародних природоохоронних організацій. Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату. Кіотський протокол. Міжнародні програми щодо охорони природних ресурсів. Нові екологічні тенденції цивілізаційного розвитку людства у XXI ст. Участь України у міжнародному співробітництві в галузі охорони довкілля.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Аніщенко В. О. Основи екології. / В. О. Аніщенко. – К.: Кондор, 2009. – 148 с.
2. Бойко І. І. Концептуальні виміри екологічної свідомості / І. І. Бойко // Біоресурси і природокористування. – 2013. – № 1-2. – С. 161-168.
3. Грицик В. Екологія довкілля. Охорона природи / В. Грицик. – К.: Кондор, 2009. – 292 с.
4. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища / В. С. Джигирей. – К.: Знання, 2007. – 422 с.
5. Екологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за загальною ред. О. Є. Пахомова. – Харків: Фоліо, 2014. – 666 с.
6. Дорогунцов С. І. Екологія: підручник / С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, М. А. Хвесик та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.
7. Заверуха Н. М. Основи екології: навч. посіб. 2-е вид. / Н. М. Заверуха, В. В. Серебряков, Ю. А. Скиба. – К.: Каравела, 2011. – 304 с.
8. Лико Д.В. Екологія. Навчальний посібник / Д. В. Лико, С. М. Лико, О. І. Портухай та ін. / За ред. С.М. Лико. – 2-е видання. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 300 с.
9. Мягченко О. П. Основи екології: підручник / О. П. Мягченко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
10. Оскольський В. Раціональне природокористування – важлива умова ноосферного розвитку України // Економіка України. – 2011. – № 11. – С. 4-13
11. Смовженко Т. С. Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності: навч. посібник / кол. авторів; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра філос. наук, проф. З. Е. Скринник. – К.: УБС НБУ, 2015. – 609 с.
12. Шувар І. А. Екологічні основи збалансованого природокористування: навчальний посібник / І. А. Шувар, В. В. Світінський, В. В. Бальковський. – Львів-Чернівці: Книги-XXI, 2011. – 760 с.

Додаткові

13. Білявський Г. О., Фурдуй Р. С., Костіков І. Ю. Основи екології / Г. О. Білявський, Р. С. Фурдуй, І. Ю. Костіков. – К.: Либідь, 2006. –

408 с.

14. Боровський А. Л. Екологічний менеджмент / А. Л. Боровський. – Суми.: ВТД «Університетська книга», 2009. – 586 с.

15. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу. – К.: Альтерпрес, 2004. – 192 с.

16. Екологія і закон. Екологічне законодавство України у двох томах. Від- повід. ред. В. І. Андрейцев – Т. 1. – 1998. – 576 с. – Т. 2. – 1998. – 702 с.

17. Екологічна стандартизація і нормування антропогенного навантаження на природне середовище / За заг. ред. Тарасової В. В. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 274 с.

18. Карпенко Н. М. Екологія: навчально-методичний посібник. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2013. – 159 с.

19. Кучерявий В. Г. Екологія / В. Г. Кучерявий. – Львів: НВТЛ, 2000. – 438 с.

20. Тарасова В. В. Екологічна статистика / В. В. Тарасова. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 392 с.

Електронні ресурси

21. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p (дата звернення: 17.12.2019).

22. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України № 1264-ХІІ від 25 червня 1991 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 17.12.2019).

23. Про природно-заповідний фонд України: Закон України № 2456-ХІІ від 6 червня 1992 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення: 17.12.2019).

24. Про екологічну експертизу: Закон України № 45/95-ВР від 9 лютого 1995 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 17.12.2019).

25. Про Червону книгу України: Закон України № 3055-ІІІ від 7 лютого 2002 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14> (дата звернення: 17.12.2019).

26. Про виключну (морську) екологічну зону України: Закон України № 162/95-ВР від 16 травня 1995 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80> (дата

звернення: 17.12.2019).

27. Про охорону атмосферного повітря: Закон України № 2707-ХІІ від 16 жовтня 1992 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12> (дата звернення: 17.12.2019).

28. Про тваринний світ: Закон України №2894-ІІІ від 13 грудня 2001 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14> дата звернення: 17.12.2019).

29. Про екологічну мережу України: Закон України № 1864-ІV від 24 червня 2004 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15> (дата звернення: 17.12.2019).

30. Про екологічний аудит: Закон України № 1862-ІV від 24 червня 2004 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15> (дата звернення: 17.12.2019).